

Snježana Babić Višnjić *Naš brat Rene*

Neka se rastvore kazališne daske da procvjeta spasenje.

Tijelo kao Zlatno tele, u vječitom središtu shizofrenih urota, oko kojeg se umjesto tjelesnih mirisa osjeća vonj novca, imanja i htijenja - sve to zatvara tvrdu i nepropusnu ogradicu oko malih kućeraka naših duša što niču po zakutcima Grada koji ostavljamo pred vratima što dijele kazališno od uličnoga. I upravo nas to tijelo ponovno dočeka na sceni i dok zauzimamo predodređena nam mjesta, nenametljivo popuni pozornicu, u svojoj samozatajnosti koja ga izdiže iznad svjetovnih mjerila.

Družina zaigranih franjevaca, urešena samo djetinjom razdraganošću i prostodušnošću, "jer tko nije poput male djece neće ući u kraljevstvo nebesko", najavljuje prikazanje o svetom Franji, fresku fragmenata iz života sveca iz Assisija, koji je ubrzo prepoznat kao pronositelj "čiste Radosti".

Izmičući i apokrifnim i religijskim konotacijama, Medvešek "igrom u igri" sliku po sliku, lik po lik s ljubavlju priča o Ljubavi. U svojoj jednostavnosti koju postavlja kao središnju premisu uprizorenja, bez patetike i bez pretencioznosti, skida velove što dijele nas, s ove strane pozornice, i njih, na pozornici, lišavajući nas opreza i razumskih kočnica koje priječe emocijama da postanu vidljivima. Naime, ova vam predstava, pod uvjetom da joj se prepustite, a upute za to su vam dane, može izmamiti suze koje nećete željeti zautaviti jer se nećete osjećati nasamareni niti uhvaćeni u mrežu ciljanih melodramatskih prizora.

Scena je postavljena minimalistički, uvjetno rečeno prazna je. Ističem uvjetno jer se ta "ciljana" praznina, koja nema nikakve sličnosti s egzistencijalističkom prazninom, nadovezuje na čistoću, koja je i prostor i pretpostavka susreta sa Stvoriteljem. Tako scena, podražavajući Franjin značaj i učenje, postaje igralištem njegova duha

koji nam se nudi da uzmemo ponešto od njega i da svoje prostore otvorimo i ponudimo drugima za igru. Tako postavljena "igra uprizorenja" zahtijevala je inventivniji i intimniji postupak povezivanja prizora.

Medvešek je višestruko narušio "sakralnost" pozornice. Ponajprije postavljajući glumce na scenu i prije početka uprizorenja i omeđujući prostor igre površinom jednostavna tepiha, čime ga demistificira do razine bilo čijeg dnevnog boravka koji bi mogao postati poprištem jednako radosne igre življenja u kojoj se komunikacija nikad ne prekida. "Pukotina u rampi" najveća je u trenutku kad se družina skriva od kiše pod tepih, dakle "pod kožu" pozornice, uspostavljajući komunikacijski kanal kojim će stvorena kazališna magija nesmetano poteći prema svakom sudioniku, svjedoku viđenoga. Kiša će tu, kao duhovni utjecaj koji nas pohodi s neba i nebeski blagoslov, biti još jedna motivska spona između tog trenutka i nekog od naših budućih trenutaka u kojem će možda niknuti sjeme koje je Franjo posijao, a Rene Medvešek zalijao, jer "neka se rastvori zemlja (i kazališne daske) da procvjeta spasenje".

Od prvih prizora, pa s Franjinim buđenjem, obraćanjem i razvojem, scena se postupno produbljuje, kulminirajući prizorom s nebeskim tijelima, koji je potpuno otvara i - svemiru. To je već trenutak kad se Franjo izdiže iz mizanscenskih postavki, jer je njegov duh već prerastao zemaljske gabarite i prije fizičke smrti, prije odlaska u drugu, višu sferu, iz preuska Zemljina habita.

Rekviziti u *Bratu magarcu* su isključivo kućne potrepštine, nešto što bismo mogli označiti "stvarima nižeg reda", prema kojima rijetko da pokazujemo estetske zahtjeve. Rupčići, tave, tanjuri, dva stolca, rogožina i tkanine, lanena odjeća, kamen... Takav odabir pomagala dodatno ističe Franjine attribute i vrline, i svojevrsnim "dvostrukim osvjetljavanjem", ponajprije kao običnih svjetovnih

potrepština, pa kao simboličnih "oruđa" u alegorijskim prizorima, postiže se efekt začudnosti koji će malo koga ostaviti ravnodušnim. Maramicom se maše na pozdrav, ispušta je dama da bi joj je dodao mladić i tako joj se približio, ali ona odaje i klasnu pripadnost: je li svilena ili pamučna s inicijalima, ili bez njih, namirisana, natopljena suzama ili znojem... Ona je tako i rastanak, gubitak i poziv na radostan susret. Maramicu je Franjo položio na lice, kao utjehu, u trenutku slutnje da bi ga život mogao iznenaditi, baš kao i Isus Veronikin rubac, s čijom ga Golgotom neraskidivo povezuje stigmatizacija. A preobražena maštom, marama leprša poput razigrane ptice oko uzbibanog Franje koji joj propovijeda.

Sude se povezuje s primarnom potrebom za hranom i vodom, pa posebno iznenađuje dojmljiv prizor u kojem ono poprima simboliku nebeskih tijela. Jutena vreća i slama su postelja siromaha i Isusova prva postelja. Kamen spoticanja, okrugao kao svijet kojim hodaju oni što ih podmeću i olako bace na nešto čega se boje ili ne razumiju. Kamen, mineral koji ima svoje mjesto u Zemljinoj genezi i strukturi često je oruđe osude dostupno svugdje, baš kao što je i kušnja svuda oko čovjeka. No, osim te bolne dimenzije kamenova postojanja, uska je i veza između njega i duše. Prema legendi o Prometeju baš je kamen zadržao ljudski miris. Hram se mora graditi samo neobrađenim kamenom, kažu upute u knjizi Izlaska, "jer čim na nj spustiš dlijeto oskvrnut ćeš ga", baš kao što čovjeka ozljeđuju oruđa tuđih taština zanesenih stvarateljskom energijom. Klesani kamen je čovjekovo djelo i oskvrnuće Božjeg djela, koje je u svojoj osnovi savršeno, pa je obremenjen svim tim negativnim konotacijama simbolom ropstva i tmine, nasuprot slobodi i slobodnoj volji koji okružuju aureolu neobrađena kamena, kakvog je uhvatio Franjo u jednoj od prizora predstave. Taj kamen ga u kršćanskoj ikonografiji povezuje i s apostolom Petrom, jer on je stijena na kojoj Isus gradi crkvu svoju, a Franjin je kamen temeljac ne samo franjevačkih načela nego i načela mnogih koji upravo u ozračju njegova imena dolaze u Stvoriteljevo krilo.

Franjo se u predstavi obraća ljudima, sljedbenicima i Bogu, koji se može iščitati i na općoj kulturološkoj razini kao bog, svuda razumljiv pojam koji ostavlja prostor da bude shvaćen prema različitim kulturološkim i religijskim predodžbama. Oživljavanje svetog Franje, omiljenog lika obraćenika što traže oslonac u duhovnosti, koja će što je moguće više pojednostaviti i demistificirati stvarnost i društvene pojavnosti i procese, odaje i duh onoga koji ga je postavio na pozornicu i očito je iskusio posrtanje preko kamena spoticanja, kakvima vrve ulice. Stoga će *Brat magarac* ujediniti u publici sve naše "alce" (znalce, individualce, klerikalce, marginalce...) i bogate i siromašne duhom. I doista bi tako, u ozračju nekakva drukčijeg idealističnijeg svijeta u prvim su redovima na predstavi bili invalidi u svojim vlastitim "stolcima na kotačićima", a iza njih se uspinjali "zlatni" mladići i djevojke, ljudi u "zlatnim godinama", zlatom okićeni i oni sa zlatom u očima, ali bez obzira na to koliko su radosti ponijeli sa sobom, došli su ispuniti Poslanje.

Glumci s entuzijazmom glumačkih družina ujedinenih željom za glumom i veseljem, kao primarnom životnom potrebom, birajući oslobođenje od socijalnih očekivanja i spona, nevjerovatno sugestivno dočaravaju simbolične i alegorijske prizore, utjelovljujući Siromaština ili Tugu. Doris Šarić Kukuljica je kao gospođa Siromaština, u vrlo lucidnom dijelu predstave koji pršti zaigranošću, s vijencem slame na glavi poput djevojčice koja se igra vjenčanja, pokazala kako je malo gesta potrebno da joj povjerujemo. Nadarenost i nepatvorenost. Ukratko, s predanim Krešimirom Mikićem koji nam se na trenutke pričinja kao Svečevo utjelovljenje koje je sišlo s neke od Giottovih fresaka, njegovu zaigranu družinu s lakoćom poistovjetimo s jatom ptica. Sve to su samo konstatacije koje potvrđuju da Rene Medvešek polako i sigurno utire svoj put hrvatskim kazališnim daskama, ostavljajući nam putokaze, poput pravog "vjesnika Radosti", i pozivajući nas na sudioništvo.